

היבטים לשוניים בפרשת וישב סט

דקדוקי מילים בפרשת וישב ובהפטרה ובראשון של מקץ

מלים ש"ו ההיפוך מעבר לעתיד הפכה למלרע: וְנִתְּתָ וְנִתְּתָה

לז ג כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא לוֹ: יש להקפיד על מקום הטפחא בתיבה הוּא¹ וְעֲשֵׂה לוֹ: הטעם נסוג לעי"ן, מלעיל.

לז ז מְאֻלְמִים: למ"ד דגושה ובשווא נע. קָמָה: מלעיל²

לז יג לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֵלֵיהֶם: טעם טפחא בתיבת לָכֵה

לז טז אֵיפָה: במלרע.

לז כ אֶכְלֶתְהוּ: הת"ו בשווא נח והקמץ רחב.

לז כג בְּתַנְתּוּ: הת"ו בקמץ קטן.

לז כה לֹאכַל-לֶחֶם: מתג בלמ"ד הראשונה³ ויש להקפיד על הפרדת המילים על אף היותן מוקפות (כן הדבר גם ב"אם-

מְשׁוּל" לעיל), לֶחֶם מוטעם מלעיל.

בָּאָה: במלרע. נִכְאֹת: אל"ף ללא תנועה, יש לקרא "נכות" (ולא נכואות).

לז לב וַיִּשְׁלַחוּ: הלמ"ד בדגש חזק והשווא הוא נע. הֶכֶר-נָא: בטעם רביע ולא בגרשיים

לח ט נִתְּנָ-זֶרַע: הת"ו בקמץ חטוף.

לח י וַיִּרְע: הטעם ביר"ד מלעיל.

לח יב וַתָּמַת בַּת-שׁוּעַ אִשְׁת־יְהוּדָה: יש להקפיד על מקום הטפחא במילה וַתָּמַת. הוּא: ברביעי, אין להשיגח בזקף

שבדפוסים.

לח טז הָבֵה-נָא: המילה הבה מוקפת לא במהפך.

לח כג פֶּן נִהְיֶה לְבוֹז: הטפחא במילה פֶּן.

לח כד לִיהוּדָה: הלמ"ד בחירק מלא ואין לבטא שווא ביר"ד.

לח כה לְאִישׁ: הלמ"ד בשווא נע ולא בקמץ⁴

לט ד וַיִּשְׁרַת: במלעיל, וכן בהמשך הפרשה מ ג⁵

לט ט אֵינְנוּ: בשורק ולא בחולם.

לט יב וַתִּתְּפֹשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ: הבי"ת הראשונה במילה בְּבִגְדוֹ דגושה הדל"ת רפויה⁶.

לט יד הִבִּיא לָנוּ לְצַחֵק בָּנוּ: טעם נסוג אחור לה"א ולצד"י בהתאמה.

לט טז וַתִּנָּח: במלרע ודגש חזק בנ"ן מלשון להניח⁷

¹ אין לנסות "לאזן" במספר ההברות בין התיבות המוטעמות מרכא וטפחא (מאריך וטרחא)

² הקורא מלרע משנה משמעות.

³ הטעמים מועתקים כאן מתכנת כתר בר-אילן, כיון שאין מתג בלנינגרד הם נמנעו מלשים אותו, ר"מ ברויאר לשיטתו הוסיף געיות (מתגים) במקומות כמו זה.

⁴ מצביע על דרכה של תמר. לא ידעה, כביכול, במי מדובר.

⁵ כן הדבר בדומה לויברך, ויגרש, וכו'

⁶ הייתה ראויה להיות רפויה, שהרי מתקיימים שני התנאים לביטול הדגש בבגד"כפת בראש מילה: התיבה הקודמת לה מסתיימת בהברה פתוחה וכן היא מוטעמת בטעם מחבר (דרגא). כלל זה עומד בעינו אלא אם כן, האות הראשונה בתיבה השנייה מנוקדת בשווא - בְּבִגְדוֹ, ולאחריה אות זהה או ממוצא זהה (בי"ת ואחריה בי"ת או פ"א, כגון: בפרעה) שאז הדגש נותר בעינו. כלל זה מכונה בקרב התימנים "דין הצבותות", בדומה לזה בְּשִׁבְתָּךְ בְּבִיתְךָ שאנו אומרים בקריאת שמע. אבל אם האות אחרי בי"ת השימוש הוא מ"ם הבי"ת תהיה רפה. וזו כוונת השואלים במאורות נתן שהוצגה בגליון וישלח השנה (סט) על כִּי בְּמִקְלֵי וְהַתְּשׁוּבָה הייתה: "רפויין, כן דלא כר"מ הנקדן" כי לשיטתו גם המ"ם תביא לדיגוש בי"ת השימוש לפנייה. וכן בפרשתנו מ ז אָתּוּ בְּמִשְׁמֵר.

⁷ מלעיל עלול להישמע מפועל לנוח כמו בר' ח ד "וַתִּנָּח הַתִּבְּה".

לט יז לְצַחֵק בִּי: טעם נסוג אחור לצד"י. בָּא-אֲלֵי: התיבות מוקפות ולא כחלק מהדפוסים אשר הטעימו את התיבה הראשונה במונח לט יט עֲשֵׂה לִי: טעם נסוג אחור לעי"ן.
 מ א חֲטָאוּ: מרכא⁸ כטעם משנה בחי"ת, הטי"ת בשוא, אין לקרא: חטו. לְאֲדַנְיָהֶם: האל"ף מבוטאת בחטף-פתח ויוצאת מכלל "משה וכלב".
 מ ג בְּמִשְׁמֵר: הבי"ת בשווא ולא בפתח, המ"ם בפתח.
 מ ד אַתֶּם וַיִּשְׁרֹת אֲתָם: האל"ף, פעם בחירק ופעם בחולם, תיבה וַיִּשְׁרֹת במלעיל.
 מ ח לְאֱלֹהִים: האל"ף אינה נשמעת כלל
 מ י אֲשַׁכְּלְתֶיהָ: האל"ף בפתח.
 מ יד יִיטֹב לָךְ: טעם נסוג אחור ליר"ד
 מ טו שָׁמוּ: הטעם במ"ם מלרע.

הפטרות וישב עמוס ב ו – ג ח:

ב ט גְּבָהוּ: הגימ"ל בקמץ קטן והה"א בחולם. וַיִּשְׁרְשִׁיו: שלושת הקמצים רחבים
 ב י הֵעֲלִיתִי: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה
 ב יב תִּנְבְּאוּ: הבי"ת בשוא נע (לא בצירי כרגיל בהפסק)
 ב יג הַמְלֵאָה: געיה בה"א הראשונה והמ"ם אחריה בשווא נע אך ללא דגש. לֹא יִמְלֹט: יר"ד בשוא ומ"ם בפתח.
 ג ה הֵעֲלֶה-פָחַ: געיה ביר"ד והפ"א בדגש חזק מדין דחיק
 ג ו וַעֲמֵ: הוי"ו בשוא והעי"ן בקמץ.
 ג ח שָׁאָג: האל"ף בקמץ.

ראשון של מקץ:

מא א הַיָּאָר: היר"ד בשוא נח.
 מא ה וַיִּשְׁן: קמץ בזקף גדול, השי"ן מנוקדת בקמץ.
 מא ח וַתִּפְעֵם: הטעם בפ"א מלעיל.
 מא יב וַנְּסַפֵּר-לוֹ: מוטעם בקדמא-זקף.⁹
 מא יד וַיַּחֲלֹף: היר"ד בשוא נח והחי"ת בפתח

קריאת ימי חנוכה:

ו כג תְּבָרְכוּ: הר"ש בשווא נע למרות הדפוסים הרבים הנוהגים לנקד חטף פתח. אָמֹר: אל"ף בקמץ.
 ו כז יְבָרְכֶךָ: העמדה קלה בבחי"ת ולא ברי"ש כפי שנוהגים מרבית הכוהנים בברכתם. על אף הקושי, הכ"ף הראשונה בשווא נח
 ו כז וְשָׁמוּ: במלרע

⁸ הזכרנו כמה פעמים שאע"פ שלפי הכלל במילים האלה יש מרכא בתיבת התביר, הדפוסים מלבד ברויאר וכתר בר-אילן (ודותן, לא עקבתי אם בכל מקום) מציבים געיה במקום מרכא.

⁹ טעם זה מכונה מתיגה-זקף או לפי התימנים, דרבן. השאלה היא מהו מיקומה של הקדמא. על פי רוב, כולל ברויאר, מעל האות וא"ו, בתורה קדומה מסומנת היא מעל הנו"ן והערה הבאה להסביר לפשר העניין.

ז ג וּשְׁנֵי עָשָׂר בְּקָר: המילה וּשְׁנֵי במונח ואינה מוקפת כפי שמופיע בחלק מהדפוסים. לְאַחַד: הלמ"ד בשוא ולא בקמץ.
ז ז אַרְבַּעַת: במלעיל
ז יג קַעֲרַת: העמדה קלה בקו"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה
ז פד מְזַרְקֵי-כֶסֶף: העמדה קלה במ"ם
ז פז אֵילִם שְׁנַיִם-עָשָׂר כְּבָשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה: תיבת שְׁנַיִם-עָשָׂר בפשטא
ז פט וּבְבֹא: על אף הקושי, הבי"ת הראשונה בשווא נח. מְדַבֵּר: המ"ם בחירק והדלי"ת דגושה, הקורא את המ"ם בשוא, משנה משמעות.